

Іван Франко. *Батьківщина і інші оповідання* (вид. Українсько-руської видавничої спілки, серія I ч. 132), К., 1911, ст. 123.

Остатніми часами Видавнича Спілка присвятила особливу увагу писанням нашого заслуженого літератора д. І. Франка: за три роки вона випустила в світ десять книжок його писань, а для останнього випуску постарала ся також про гарну вінєту, зроблену спеціально для її видань, що в нічому не уступає модерним прикрасам, якими пишаються книжки у високо - культурних народів. Оповідання, поміщені у висше наведений збірці, а повизбирувані з ріжних часописів, стрінуть мабуть радий привіт у прихильників обох тaborів, себ - то у приклонників новітнього модерного напрямку і у „тверезого позітівізму“. Автор порозсипував свої зерна для одних і для других; правда, для прихильників давнього напрямку найдеться більше інтересних речей.

В першому ж оповіданні модерністи спиняться довше на нещасній романічній історії Опанаса Моримухи і Киценьки. Нещасне кохання героя з каварняною кокотою, що вельми коротко тривало, заганяє героя з університетської лавки на учителювання в глибоку закутину гірського села... Важке житте, а радше важкі життєві жарти навівають на читача чудні настрої і ще чудніші рефлексії та запити... Прийде призадума над змарнованою долею... Позітівісти знову будуть утішати ся препишиною, подрібною характеристикою виведених осіб. У сій характеристиці, по моїому осудови, головна ціна оповідань.

До найкрасших речей збірки треба зачислити: „Вільгельм Тель“,

„Пироги з черницями“ і „Задля праздника“. Перше оповідання з піднесених мною речей — се сумна історія любовного розчарування між зарученими. Оля поїхала зі своїми судженим на оперу „Вільгельм Тель“ і тут розкрило ся, що вони обоє недібрана пара. Її душа пройнята величніми ідеалами та якоюсь неозначеню посвятою для свого народу. Суджений думав тільки про карієру... „Яким звичайним, буденним, не-принадним чоловіком видав ся їй тепер той сам Володко, котрого перший поцілуй стояв її цілої безсонної ночі. І як вона могла полюбити того чоловіка? Тепер се їй вдалось дивним, неімовірним. І коли Володко з сальоновим уклоном приступив до неї, щоб подати їй руку, вона з погордою відвернула ся від нього і холодно сказала:

— Мій пане, я вас не люблю і за ваш супровід дякую.

І відсторонивши його рішучим рухом руки, не оглядаючи ся, пройшла напри оставшого Володка і бістро поспішила наперед...

У другому оповіданню автор має жите жидівського подружа, що мають одного синка Лейбуня. Автор подав нам умілою рукою взаємні відносини сих трьох людей, живі особи стали перед нами зі своїми привичками та вдачами.

„Задля праздника“ — се страшна картина робітницького життя в Бориславі. Робітникам усміхнуло ся сонце на коротку хвилину, однаке улудно і з поганою ошуковою... На день приїзду цісаря життєві відносини змінили ся напрасно, як у культурній країні повинно вести ся. Але по відїзді все повернуло до давнього, а за святочний вигляд мусіли робітники заплатити своїм тяжко запрацьованим грошем. Важка іронія..

Гарна теж річ „Геній“. Тут розповідається історія Густава Трацького, найстаршого сина пана Станіслава Трацького, дідича гірського села Н. Заки дістав місце урядника в намісництві, богато мусів батько виложити гроша, пропихаючи його з кляси до кляси в гімназії і опісля в університеті. Перед розпочатtem адміністраційної служби забрав ся Густав упорядковувати господарство свого батька. І тут проявився його адміністраційний геній. Воно трохи неімовірною видається та зміна в поведенні Густава; автор не умотивував її жадним натяком.

Ще раз зазначаю, що головний інтерес поданої збірки лежить у чудовій, майстерній характеристиці виведених осіб, у влучному, широкому обмалюванні підкладу, на якому відгравають ся події. Сі дві річі затирають і усувають деякі неумотивовання і неналежні продумання зображеного матеріалу, тим то кожому поручаємо прочитати давні речі нашого автора.

Юрій Кміт.

Гнат Хоткевич „Камінна душа“. Повість. Чернівці 1911, ст 376.

Колись писав до Федьковича буковинський поет Воробкевич про Гуцулів: „жаль мені їх, далі ніхто не повірить, що раз по тих горах воля буяла, гуляла і ліси гуділи. Де ватажки ділись, а буйність козача і любов щира, і дич лісова і струги з потоків і ліси-пралиси густі, і бербениці з червінцями і топірчики і тисові барівки цвітковані... все тее пропало, у безвісти запалось, бідний люд лишив ся мов спорохнілі розвали бувших мармурових палатів, блідий, хорий, а бідний що хорони Боже, чиста тінь своїх предків“... Тоді, коли слова сі були писані одні тільки Федькович співав про Гуцульщину, подавав останки того чарівного, повного поезії світа. Відтак мало хто звертав туди увагу, кромі хиба